

Mózessy Gergely

Digitalizálás és online kutatási lehetőségek a Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltárban

A múlt

Az 1777-ben megalapított székesfehérvári püspökség levéltára 2004 óta tekinthető digitális tartalomszolgáltatónak. A fenntartó egyházmegye hivatalos honlapjának kialakításakor kezdtünk online módon iratokat hozzáférhetővé tenni az érdeklődőknek.

Csekélyke oklevéltárunk, majd 18. századi lélekösszeírásaink névanyagot tartalmazó részei fokozatosan kerültek ki a webes felületre. Előbbit hagyományos szakmai érvek indokolták, míg az utóbbi vállalkozás mögött egyszerre álltak állományvédelmi megfontolások és a növekvő számú családkutató kiszolgálásának igénye, egyben figyelmük ráirányításának vágya egy – akkor talán még – nem eléggé ismert forrástípusra. (Olyan lakosság-összeírásokról beszélünk, amelyek még a veszprémi egyházmegyében keletkeztek, és amelyek azért vannak a Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltárban, mert az egyházmegye első püspöke – valaha veszprémi aulista lévén – pontosan tudta, hogy mire van szükség az új egyházmegye életének megindításakor. Ezért magával hozott számos, a területre vonatkozó iratsorozatot Veszprémből...) Az oklevelek fotójának, átírásának és fordításának – Köblös József munkája nyomán – a publikálása megtörtént; a lélekösszeírásoknak azonban csak képi feldolgozása valósult meg. Nem volt célunk sem karakterfelismertetés, sem a forrás anyagára alapozott komolyabb szöveges adatbázis építése. A több mint 3000 oldalas állomány kezelése idővel nehézkesnek számított már, hiszen számítástechnikai oldalról nézve „prehistorikus” megoldásaink voltak. A kutatóknak még csak regisztrálniuk sem kellett, így – néhány visszajelzést leszámítva – csak nagy nehezen, rendszerdiagnosztikai úton nyert statisztikai adataink voltak az oldal használatáról.

Ezután hosszabb ideig a nagyközönség elé való lépés szándéka nélkül végeztük a digitalizálási munkákat. Kifelé inkább illusztratív módon használtuk fel ennek eredményeit. Más egyházmegyei levéltárak nem álltak le: különösen Kalocsa és Győr „szárguldott”, akik az online kutatás infrastruktúrájának kialakítása, majd modernizálása terén rendkívül sokat tettek. Sokat tanultunk tőlük – sok esetben nemcsak megoldásaikat, hanem szakembereiket is „honosítottuk”.

A következő időpillanat, ahol meg kell állnunk: 2015 májusa. Hosszabb előkészítés után ekkor indult egy olyan szolgáltatás a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) égisze alatt, amelyben több egyházmegye a nagyközönség elé tárta

1944/1945-ös halotti anyakönyveinek fényképeit. Az összefogást e sorok írója kezdeményezte. A projekt – társadalomtörténeti fontosságán túlmenően – sok résztvevő számára tesztlehetőség és szárnypróbálgatás is volt: megtapasztalhattuk, mit jelent a levéltár életében a tömeges digitalizálás. Praktikus gyakorlati ismereteket sajátíthattunk el – miközben 2838 oldal fényképével járultunk hozzá egy közös szolgáltatáshoz. Ez az állomány regisztrációhoz kötött, de ingyenesen érhető el a www.matricula.hu oldalon. Az egyesület elkötelezett abban, hogy később is befogadjon egy-egy hasonló projektet, azaz ernyőként szolgáljon a résztvevő levéltárak ingyenes, online tartalomszolgáltatása esetén – ha lesz ilyen a jövőben.

A jelen

A levéltár személyi feltételeinek kedvező alakulása lehetővé tette, hogy magunk is komolyabb lépéseket tegyünk az e-kutatószolgálat útján. 2019 nyarán indítottunk egy új levéltári honlapot (www.szfvpl.hu), amelynek kifejezett célja az volt, hogy az online kutatás feltételeit a kor és a jogszabályok elvárásai szerint, rendezett formában teremtsen meg és segítse elő.

Az 1995-ös levéltári törvény a levéltári kutatás ingyenességét mondja ki.¹ Egy levéltárat azonban valójában nem kötelez senki és semmi arra, hogy online kutatói szolgáltatást tartson fenn. Annak pedig vannak költségei, amit valahonnan elő kell teremteni – s ezt leginkább előfizetési díjakból lehet. Mivel a szolgáltatott tartalom másokhoz képest nálunk viszonylag csekély, az előfizetés kifejezetten mérsékelt árú.² A díj voltaképp szimbolikusan tekinthető, ha a levéltárba való eljutás – szabadságkivétel, utazás – költségeit is figyelembe vesszük. Ráadásul az előfizetés korlátozott számú kép letöltését is lehetővé teszi, míg a levéltárakban a reprográfia díjfizetéshez kötött. Az online szolgáltatás tehát „fizetős”, igénybevétele díjköteles, ám ez valójában annak a kényelemnek az ára, hogy nem kell eljönni hozzánk, s hogy az állomány a levéltár nyitvatartási idején kívül, este, éjjel, hétvégén, ünnepnapokon is kutatható. Kezdetektől hangsúlyoztuk, hogy aki hozzánk személyesen, munkaidőben jön el, az helyben, offline módon továbbra is ingyenesen hozzáfér a szolgáltatásba bevont képanyaghoz. Ezt a lehetőséget azonban a kutatók szinte egyáltalán nem igényelték. Nagy hangsúlyt fektettünk arra is, hogy feleslegesen ne fizessen senki elő: azaz a szolgáltatás aktuális feldolgozottsági adataihoz táblázatos formában, narratív forrásismertetőkkel kiegészítve természetesen a pénz elutalása előtt is el lehet jutni.³

Az, hogy milyen anyagot szolgáltatassunk így elsőként, valójában nem volt kérdés. Pontosán látjuk a levéltárhasználók körének átalakulását, változását. Negyedszázada dolgozom a püspöki levéltárban: ez idő alatt a kutatási súlypontok a hely- és egyház-

¹ Az 1995. évi LXVI. törvény 22. §-a a közlevéltárakra, 30.§-a a nyilvános magánlevéltárakra vonatkozóan.

² 2000 Ft két hétre; 4000 Ft egy hónapra; 10 000 Ft egy évre.

³ Vö.: <https://www.szfvpl.hu/feldolgozottsag>.

történeti kutatásokról a családtörténet irányába mozdultak el. Egyre kevesebb tudományos kutató keres meg minket, de egyre több családkutató. Utóbbiak elsődleges érdeklődése pedig az anyakönyvek irányába vezet. A legtöbb egyházi levéltár ezért nyúlt az anyakönyvek után. Mivel az 1895. szeptember 30. előtt keletkezett egyházi anyakönyvek adataihoz az ún. „mormon mikrofilmezés” és a mikrofilmek digitalizálása nyomán elég sok helyen hozzá lehet férni, nem akartunk ezzel foglalkozni, a felesleges munkát igyekeztük elkerülni. Az eredeti anyakönyvek ismételt fotózásával ugyan szép, színes, a máshol elérhetőnél élesebb, és tisztázott jogállású képeket kaphattunk volna – de rengeteg benzin és munkaóra elégetése árán. Így a projekt legfontosabb eleme számunkra az 1895. október 1-je után keletkezett egyházi anyakönyvek egykorú másodpéldányainak közzététele volt.

A választás több okból is praktikusnak bizonyult. Egyrészt ez az anyag helyben elérhető volt, utazni csak egy-egy, korábban el nem készült másolat pótlása miatt kellett. Másrészt keresletet is találtunk: hiszen az egyházmegye Pest megyei területének polgári anyakönyvei nem érhetők el az interneten. Harmadrészt ily módon egy jogi nehézséget is át tudtunk hidalni.

A polgári anyakönyvekre megfogalmazott 2010. évi I. törvény betű szerint nem vonatkozik az 1895 utáni egyházi anyakönyvekre, azok polgárjogi szempontból az egyház belső feljegyzéseinek számítanak csupán. A levéltári törvény közelmúltbeli megváltoztatása az anyakönyvi kutatások időhatárával kapcsolatban is csak egy olyan paragrafust módosított,⁴ amely kimondottan a közlevéltárakra vonatkozik. Egy egyházi levéltárat e jogszabályok de iure nem kötnek gúzsba – de a közel azonos adattartalom miatt a Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár magára nézve irányadónak tekinti az e rendelkezésekben megfogalmazott időhatárokat az anyakönyvek kezelése során. Az anyakönyvi törvény pedig – többek között – az anyakönyvek esetleges utólagos bejegyzéseitől számított 75. évnél húz meg egy kutatási időhatárt.⁵ A keresztelési anyakönyvek első, plébánián őrzött példányaiba kerülhetnek utólagos bejegyzések (például bérválásról, házasságkötésről, halálózásról, vagy egy-egy bejegyzés kiigazítása kapcsán), de a levéltár által feldolgozott másodpéldányokba nem. A másolatok választása adatvesztéséget jelent tehát egyfelől – másfelől annak a biztonságát, hogy a közzététellel nem sértünk jogot. (Mint jeleztem, néhány település másodpéldánya hiányzott pár évből. Ezeket az eredetiek lefotózásával pótoltuk, és mindjárt talákoztunk egy olyan esettel, ahol a megjegyzés – egy megözvegyülés utáni viszonylag kései második házasságkötésre vonatkozó adat – már a védelmi időn belülré esett. Kitakartuk. Pár oldal esetén az ilyen problémák kiszűrése nem okoz nagy gondot – de a teljes állomány tekintetében az első példányokból dolgozva ez már irreális vállalkozás lett volna.)

⁴ Az 1995. évi LXVI. törvény 24.§-át.

⁵ Vö.: 2010. évi I. törvény 93/A. §. b. pont.

Alapesetben a törvény a születési – esetünkben keresztelési – adatokat száz évig védi. 2019 nyarán ezt figyelembe véve, első lépésként az 1895–1918 közötti anyakönyvi másodpéldányokat – 94 kötetet, összesen több mint 62 000 oldalt – tettük online elérhetővé. 2020 januárjában az 1919. évi bejegyzések 2838 oldalával bővítettük az elérhető állományt.

A digitális közzététel során az iratanyag szerkezetét kutatóbarátabbá is formáltuk. Az eredeti kötetekben ugyanis a másolatok elsődleges rendezési elve a tárgyév volt. Egy-egy esztendőre vonatkozóan az egyházmegye egészéből származó anyakönyvi másolatok általában négy kötetben találhatóak, a tárgyév anyagán belül pedig a települések betűrendje, majd az anyakönyv típusa határozta meg az ívek sorrendjét. A fényképek fájlneveiben természetesen megőriztünk minden kötetre jellemző adatot – de közzétételükkor átrendeztük az állományt a könnyebben kereshető „plébánia – anyakönyvtípus – év” elv szerint.

Járulékos munkák

a.) Ha már 1895-től internetre tettük anyakönyvi másodpéldányainkat, akkor a pár korai kötetrel is érdemesnek látszott dolgozni, az állomány teljességének feltárása érdekében. Az egyházmegyében az anyakönyvi másodpéldányok vezetését 1816-ban rendelte el Vurum József püspök. Ez a korai állomány 1822-ig szinte hiánytalan, csak Ercsi esetében találtunk egy esztendőnyi hiányt, amelyet már nem pótolunk az eredetiből. 1823-tól kezdve azonban meglehetősen esetleges, hogy mi készült el, vagy maradt fenn. A dolog háttérében részint a másolatkészítést elrendelő püspök nyitrai egyházmegyébe való áthelyezése állhat, részint az, hogy az 1827. évi XXIII. törvény értelmében a következő évtől már a vármegye volt jogosult a másodpéldányok gyűjtésére. E változások tükrében az egyházmegye a hiányzó másolatok pótlását nem sürgette a plébániáknál.

Így a hét csaknem teljes, rendezett, 1816–1822 közti kötetet további két rendezetlen, 1823–1828 közti másolatokat tartalmazó követi. Ez összesen további 5000 oldal, amelyet szintén elérhetővé tettünk 2019 nyarán.

b.) Eddig keresztelési, házassági és halotti anyakönyvekről beszéltünk. A levéltár ezek másodpéldányait együtt kezelte a kezdetek óta, fizikálisan is egy-egy kötetbe gyűjtve őket. De az egyház életében más típusú anyakönyvek is keletkeztek. Facebook-on keresztül kerestek meg minket azzal, hogy a bérmlási anyakönyvekkel nem akarunk-e jelentkezni e fórumon. A felvetés kutatói hasznosságát más ügyek kapcsán is láttuk. (A 19. század elején még viszonylag kevés volt a bérmlás, s egy-egy szentség-kiszolgáltatás nagyobb területről vonzotta az érintett korosztályt. Az ennek kapcsán megadott származási adat pedig néha segíthet lokalizálni egy-egy ős születési helyét, kulcsot adva a családkutatásban való továbblépéshez.) A jelentkező problémák leküzdése után végül tovább bővítettük a szolgáltatást az 1779–1839

közötti állományt rejtő öt kötetnyi bérmálási anyakönyv anyagával, azaz mintegy 1500 oldallal. A munka során derült ki ráadásul az, hogy az egyik kötet hátsó oldalai szentelési anyakönyvként is funkcionáltak.

c.) 2020 elején a korábban már ismertetett lélekösszeírások bő 3000 oldalát az egyházmegyei honlapról átköltöztettük erre a felületre.

d.) Itt publikáltuk a levéltár katafalk címereit is. A teljes gyűjtemény alig pár tucat festményt takar, de kétségkívül látványos és érdekes.

e.) 2020 tavaszán publikáltuk a székesfehérvári ferencesek és karmeliták 17–18. századi hitbuzgalmi egyesületeinek, illetve a ferences harmadrendnek a tagnyilvántartásait. Ez egy alig 250 oldalnyi, alapvetően kiaknázatlan, ritkán kutatott, ám kiváló, névanyagot tartalmazó állomány.

f.) 2020 nyarán az Archivum Vetus állományát helyeztük ki a felületre. Az egyházmegye első 40 évének forrásai zömében különféle protocollum-sorozatokban maradtak fenn. A viszonylag könnyen digitalizálható kötetes állomány több mint 3800 felvételt jelentett. Az anyagrészt megnevezése csalóka, mert az 1816-os egyházmegyei iratkezelési reform után megszakadó sorozatok közül a püspöki funkciós naplókét 1821-ben újraindították, és egészen Pauer János püspök haláláig, 1889-ig korrekten vezették.

A rendszerben a fent ismertetett bővítések után 2020 nyarán már összesen 78 831 felvétel érhető el.

Első tapasztalatok

A szolgáltatást 2019 júniusában indítottuk el. Voltaképp csendesen: egyetlen reklámja egy, a támogatására létrehozott Facebook-os felület volt. Az év őszén a Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltárában nyílt lehetőségünk egy adatbázis-bemutatót tartani, s néhány rádióinterjúban ismertethettük a vállalkozásunkat.

Tartózkodtunk a fizetett reklámozástól, még Facebook-os híreink „kiemelésének” lehetőségétől is. E hírek alapvetően a fejlesztésekről szóló tárgyilagos beszámolók voltak. Így is volt annyi előfizetőnk, ami a rendszer fenntartási költségeit – a rendszergazda készenléti díját és a több egyházi levéltár által közösen finanszírozott szerverbérletet – a mérsékeltnek tekinthető árak mellett kitermeli.

Fontos, és számunkra meglepő tapasztalat volt, hogy a szolgáltatás díjköteles jellege miatt a kutatói oldalról semmiféle berzenkedéssel nem találkoztunk.

A jövő

Természetesen évről-évre bővíteni fogjuk a törzsanyagot képező anyakönyvi másodpéldányok közölt anyagát.

Lehetőségünk van arra is, hogy a digitális közlésben elváljanak egymástól az eredeti kötetekben együtt kezelt kereszteltek, házassultak és halottak anyagai. Elsősorban

a halotti anyakönyvi másolatokból szeretnénk majd többet szolgáltatni. A törvény ezt egyértelműen lehetővé teszi, és az I. világháború hősi halottai iránti kutatási szándékok is igénylik ezt, hiszen adataik gyakran csak sokéves késéssel jelentek meg az egyházi anyakönyvezésben. Elköteleztünk vagyunk egy ilyen irányú fejlesztés iránt a közeljövőben. Felvetődött az a kérdés is, hogy mi legyen azokkal a plébániákkal, amelyek klasszikusan nem tartoztak a fehérvári püspökséghez, és csak az 1993-as egyházmegyei határrendezés révén kerültek hozzánk. Ezek másodpéldányai nincsenek birtokunkban: Budajenő és Budaörs esetén Esztergom; Enying vidéke esetében Veszprém, míg Tatabánya és környéke esetében Győr volt az illetékes egyházi hatóság, ahová a másodpéldányok egykoron kerültek. Ezekben az esetekben a legegyszerűbb megoldásnak azt látjuk, hogy az eredeti anyakönyveket gyűjtjük be, fotózzuk le, majd – komolyabb adattartalmi vizsgálat után – közzétesszük, amit lehet belőle. Ez a levéltár fenntartó egyházmegye által is támogatott elképzelés, hiszen ezáltal a plébániák tehermentesíthetők a családkutatók megkereséseitől. A papság túlterheltsége miatt ez eleve fontos cél, amit csak felerősített a jelenleg jól kitapintható félelem a GDPR-rendelkezésektől. A plébániák lényegében a levéltárra háríthatnak minden igényt, ahol megvannak a szükséges jogi ismeretek arra vonatkozóan, hogy milyen személyes adatok adhatók ki az érdeklődőknek. Ezzel kapcsolatos terveinket azonban a koronavírus és a kijárási tilalom ez idő szerint elodázta.

A kiépített keret lehetőséget ad arra, hogy más természetű, könnyen digitalizálható tartalmakat is bevonjunk a levéltár online tartalom-szolgáltatásába. A kérdés inkább az, hogy mit lehet, illetve mi az, ami valóban közérdeklődésre tarthat számot. Fogalmazhatunk úgy is, hogy ki kell választani azokat az állományokat, amelyekkel történő munka valóban megéri a fáradságot. Több elképzelésünk is van, sok tekintetben még „szabad kezünk” is, ugyanakkor – okulva kicsit más levéltárak helyzetéből – azt sem szeretnénk, hogy az online-szolgáltatással kapcsolatos teendők teljes egészében uralják a levéltári munkát, hagyományos feladataink rovására. Bőségesen vannak segédletkészítéssel, rendezéssel, forráskiadványok készítésével, konferenciákkal és hagyományos kutatószolgálatokkal kapcsolatos teendőink is.

Anélkül, hogy bármire elkötelezném magunkat, felvillantánék pár eshetőséget, amit fontolóra vettünk: – Több mint 17 000 tételes fotótárunk darabszinten feltárt, leírt és digitalizált. Az anyag vízjelezés után kihelyezhető lenne e felületre – ha egyfelől nem estünk volna gondolkodóba a GDPR-e vonatkozásában nehezen értelmezhető világtól, másfelől ne kezdtük volna mérlegelni a jobb kereshetőséget nyújtó lehetőségek igénybevételét. – A helytörténeti kutatásokat canonica visitációk közlésével lehetne erősíteni. Ez elsőrangú állomány helytörténészeknek és az iskolamesteri szerződések mellékleteiben közölt diáknévsorok miatt családkutatóknak is. Ám ezek lényegi részéről egyik elődöm hagyatékából kéziratos, magyar nyelvű jegyzetek állnak rendelkezésre a kéziratárunkban. Ezek kutatottsága nagyobb az eredeti iratokénál, ezért már állományvédelmi szempontokat szem előtt tartva digitalizáltuk is.

Szerzői jogi problémák miatt viszont nem hoztuk azt nyilvánosságra. Léte azonban dilemmát is okoz: érdemes-e most energiákat fordítanunk az eredetiekkel való munkára? – Digitalizáltuk már schematismusainkat, azaz egyházmegyei névtárainkat; ám ezek használhatóságát egy karakterfelismeréssel való kombinálás – pontosabban annak meglehetősen munkaigényes utólagos feljavítása – nagyban javítaná. E munka jelenleg folyamatban van. – Gondolkodunk az 1858-tól nyomtatásban megjelenő egyházmegyei körlevelek hasonló – szövegesen kereshető – közzétételén is. – Készítettünk belső adatbázisokat is. Legfontosabb ezek közül a helyi szeminárium hallgatóságának feltárása anyakönyvekből, névtárakból, szemináriumi és személyi iratokból. Ez sokkal többről szól mint a kispapokról, hiszen a szeminárium alsóbb, filozófiai osztályait sokan látogatták, és a 19. században – meglepő módon – „laikus” státuszú teológus hallgatók is nagy számban voltak. Az adatbázis közzététele nem elképzelhetetlen – bár egyeztetéseket igényel más szereplőkkel, például az egykori megrendelővel. – A levéltári honlap teret adhat arra is, hogy ne csak ajánljuk, hanem hozzáférhetővé is tegyük ott levéltári kiadványainkat.

Tapasztalatok, kérdések

A fentiekkel kapcsolatban sok tényezőt kell mérlegelnünk. Leginkább azt, hogy bármily kényelmes is az online kutatás megteremtése a kutatónak, a levéltár elveszít vele valamit. Nem anyagiakra, nem időre, nem energiára, nem tárhelyre, s még csak nem is az objektív kopásra gondolok elsődleges veszteségként – bár ezek is tényezők. A legnagyobb veszteség véleményem szerint a kutatóval való személyes kapcsolat átalakulása, esetleg teljes megszűnése.

A kutató és a levéltáros kapcsolata az egyházi levéltárak világában hagyományosan egészen más, mint az arctalan, már-már gyárszerűen funkcionáló nagyobb levéltárakban. Ott lassan az is eseményszámba megy, ha a kutató találkozhat az illetékes referenssel; és sok helyütt az iratok kikérése is elektronikus rendszereken keresztül zajlik. Bár sok kutató idegenkedik tőlük még, a szakma szeretné azt hinni, hogy ez megkönnyíti életünket. Biztosan megteszi, és bizonyos kutatótömeg felett kétségkívül szükség is van ezekre a megoldásokra, de mifelénk a hagyományok mást diktálnak. A kutató és a levéltáros kapcsolata jóval közvetlenebb és ennek következtében más a viszony, más a hangulat az intézményben. Talán ezt tükrözik az egyházi levéltárakat érő kutatói elismerések is.⁶ Magam részéről értéknek tekintem ezt a személyes kapcsolatot – a dolog emberi vetülete miatt is, de szakmai tekintetben is. Valójában rengeteget tanulhatunk kutatóinktól.

---

⁶ Levéltárunk 2019-ben a MACSE „Év Kutatóhelye” díját nyerte el. A díjat korábban a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, a Váci Püspöki és Káptalani Levéltár és az Orosházi Evangélikus Gyülekezet Levéltára is elnyerte.

E gondolatok jegyében érdemes elemezni szolgáltatásunk első fél évének számvetését. A hat hónap harmincnégy online kutatója közül: – hat fő volt hagyományos – értsd: anyagunkban korábban papír alapon is – kutatónk. (Hárman a tárgyév folyamán jártak is nálunk.) – Egy főnek voltak alapvető, a rendszer egészét érintő technikai vagy tartalmi kérdései, amivel regisztrálás előtt megkeresett. (Pontosabban kettőnek, de a másik végül nem lett előfizetőnk). – Négy fő volt, akikkel az online kutatás után/mellett más levéltári kérdésekről érdemi email-kapcsolatba kerültünk, mert olyan kérdéseik támadtak, amelyekre az online tartalom már nem adott választ. – Négy fő lépett kapcsolatba velünk azért, mert valami apróbb-nagyobb technikai nehézsége támadt a rendszer használatával kapcsolatban, például elfelejtette jelszavát. (Ezek elhárítására létezik egyébként közvetlen email-kapcsolat a rendszergazdával – azaz még csak nem is kellett volna nálunk jelentkezniük.) Utóbbiak egyikét ismertük is korábbról. – A többiekről azonban lényegében semmit nem tudunk. Csak alapvető adataikat ismerjük, amelyeket megadtak a regisztráció során. A rovatok egy részének kitöltése természetesen fakultatív, a levéltárnak pedig az adatok ellenőrzésére voltaképp nincs is módja. Az első fél év harmincnégy online kutatójából húszról tehát alig van biztos információnk, további háromról is csak azért tudunk többet, mert volt valami nehézségük. (A helyzetet csak némiképp árnyalja-javítja, hogy a vizsgált idő eltelte után közülük három fő kapcsolatba lépett velünk más kérdésekkel.)

Amíg szigorúan vett családtörténeti forrásokat publikálunk csak, ez talán nem is túl nagy veszteség a levéltárnak. Megkockáztatom: talán még segíti is mindennapjainkat. Ám mihelyest szakkutatók számára teszünk hozzáférhetővé úgy anyagokat, hogy nincs valós rálátásunk munkájukra, könnyen lehet, hogy az iratanyag hasznosulásának nyomon követéséről mondunk le. Szem elől veszíthetjük azokat a publikációkat, amelyek iratainkból szülehetnek. Ez nekünk is effektív kár, de még inkább az későbbi kutatóinknak, akiket esetleg nem tudunk ezekről tovább informálni. Így talán érthető már, hogy az Archivum Vetus anyagának közzétételére – ami jóval inkább a hely- és a hagyományos egyháztörténet kutatóinak érdeklődésére tart számot, semmint a családkutatókéra – csak nehezen szántuk rá magunkat.

Ez a mérleg egyik oldala. Félelem valaminek az elvesztésétől. A másik oldalon viszont tagadhatatlanul ott van a kényelmi faktor. Az online kutatás első fél éve alatt e harmincnégy fő 516 esetben lépett be online kutatófelületünkre.⁷ Egy olyan levéltárban, ahol a hagyományos kutatók kutatási esetszáma egész évben százhusz volt, ez egészen elképesztő nagyságrendű változás, s ha belegondolunk, hogy a levéltár a püspöki palota emeletén található, és minden kutatót a porta jelzésére a levéltár valamelyik munkatársa kísér fel a kutatószobába, majd kísér ki távozáskor – akár még a megspórolt lépcsőfokokat is számolgathatjuk egyszerű szorzással...

⁷ Egy napon történő egy személytől származó többszöri belépést egy belépésnek számolunk – hiszen a hagyományos kutatót sem regisztráljuk többször egy napon, ha cigarettaszünetet tart, vagy ebédelni megy.